

Verslag 3e bijeenkomst Focusgroep Muziek & Muziektheater

Vorbereiding meerjarige subsidie-regeling 2021-2024

Dinsdag 29 mei 2019, 14.00 uur- 16.00 uur
Host: Dennis Stam – adjunct-directeur
Notulist: Lieke van Hoogenhuyze – projectsecretaris

Aanwezig: Willemijn Mooij (Nederlandse Bachvereniging), Kiki Raposo de Haas (Calefax Reed Quintet), Gijs Levelt (Amsterdam Klezmer Band), Alice Gubler (Opera2day), Anton van Houten (Ensemble Klang), Dyane Donck (Dyane Donck Company), Tony Roe (Tin Men and the Telephone), Lonneke van Straalen (Pynarello), Marc van Warmerdam (Orkater).

Ron Visser – secretaris dans en muziektheater, Floris Vermeulen – secretaris muziek (Fonds Podiumkunsten).

Afwezig: Corrie van Binsbergen (Brokken), Niek Wijns (Nederlands Blazers Ensemble), Sandra van Boetzelaer (Veenfabriek), Niek Idelenburg (Holland Opera), Rick Mouwen (Club Gewalt), Rosanna Duttonhofer (Urban Myth)

Doel bijeenkomst: "Wat zouden we moeten afspreken met aanvragers die subsidie krijgen?". In deze laatste bijeenkomst verkennen we hoe het Fonds subsidiebedragen kan bepalen en welke concrete afspraken daarbij horen.

///

Inleiding

Dennis Stam bedankt iedereen voor het komen. Mede door de staking in het openbaar vervoer is de groep wat kleiner dan tijdens de vorige bijeenkomsten. Hij introduceert de dilemma's van vandaag:

Dilemma 1: Hoe zou het subsidiebedrag bepaald moeten worden: heel precies afgestemd op de behoefte van de aanvrager of juist wat grofmaziger?

Dennis Stam: Zou de hoogte van het subsidiebedrag precies berekend moeten worden op wat een instelling nodig heeft, of zou dit ook wat minder verfijnd kunnen?

Marc van Warmerdam spreekt de voorkeur uit voor een grofmazig systeem. Deze behoefte komt voort uit de ervaringen van Orkater in de afgelopen jaren. Het gezelschap maakt in haar beleidsplan voor een langere termijn plannen voor voorstellingen en de grootte van podia waar deze terecht zouden moeten komen. In deze plannen worden podia, hun behoeftes en wensen maar gedeeltelijk meegenomen omdat zij andere planningscycli hebben.

Marc van Warmerdam, Orkater: "Eigenlijk plan je in je beleidsplan vier jaar vooruit: hoeveel voorstellingen in grote zalen, hoeveel voorstellingen in kleine zalen. Maar dat doe je zonder dat de markt waarin die voorstellingen terecht komen daar iets over te zeggen heeft."

Als gezelschap kun je maar ten dele invloed uitoefenen op het speelfcircuit waarin je voorstellingen terecht komen, aldus Van Warmerdam. Daarom zou meer flexibiliteit van het Fonds gewenst zijn om plannen aan te passen. Daarbij kunnen gezelschappen dan meer inspelen op behoeften van podia en festivals. Hij zou er voorstander van zijn om het systeem van normbedragen af te schaffen. Binnen dit systeem hangt de subsidiehoogte af van de hoeveelheid speelbeurten en de grootte van de zalen. Als de plannen niet zoals gepland worden uitgevoerd, kan dit voor gezelschappen ongunstig uitpakken. Alhoewel hij meer flexibiliteit wenst over het speelfcircuit waarin voorstellingen gespeeld worden, is Van Warmerdam wel van mening dat het Fonds zou moeten beoordelen of de beleidsplannen in grote lijnen, zowel artistiek als zakelijk, zijn uitgevoerd.

Gijs Levelt herkent de behoefte aan flexibiliteit. Wel heeft hij de normbedragen minder als een last ervaren. Enerzijds omdat het binnen de discipline en het genre waarbinnen de Amsterdam Klezmer Band opereert gemakkelijker is om een accurate voorspelling te doen van de hoeveelheid concerten en het speeldomein waarin deze zullen plaatsvinden (grote zaal of kleine zaal). Daarnaast heeft de Amsterdam Klezmer Band subsidie aangevraagd voor maar een deel van de concerten die ze spelen, waardoor ze als instelling een marge hebben ingebouwd.

Kiki Raposo de Haas voegt er aan toe dat het huidige systeem met normbedragen voor instellingen als de Amsterdam Klezmer Band en Calefax Reed Quintet gunstig uitpakken, omdat er bij deze instellingen relatief weinig musici op het podium staan.

Kiki Raposo de Haas, Calefax Reed Quintet: "Ik weet dat onze collega-ensembles, die met grotere bezettingen spelen het moeilijk hebben. Zij hebben met dezelfde normbedragen te maken als ensembles die in een kleinere bezetting spelen en raken daardoor ongelooflijk in de knel."

Ze beschrijft hoe instellingen toch ook berekenen wat ze nodig hebben om hun exploitatietekort te dekken. Er wordt dan gekeken hoeveel concerten daarbij passen. Je hebt immers een bepaald subsidiebedrag nodig om als instelling te overleven en je artistieke plannen uit te kunnen voeren. Die door de instelling geplande en geambieerde hoeveelheid concerten kan dan weer als productiedwang voelen.

Willemijn Mooij onderstreept deze analyse. Zij beschrijft dat de hoeveelheid mensen op het podium zeer bepalend is voor de totale kosten van een concert. Een onderscheid op dat gebied zou zij de moeite van het onderzoeken waard vinden.

Willemijn Mooij, Nederlandse Bachvereniging: "Bij grote ensembles pakken de normbedragen niet goed uit. En wat we nu dus allemaal doen is heel klein bezet gaan spelen omdat we het anders niet rond krijgen. Daarmee doe je artistiek geen recht aan waarom je eigenlijk bestaat. De Nederlandse Bachvereniging moet eigenlijk zo veel mogelijk vocaal, instrumentaal spelen. En dat betekent: veel mensen op het podium."

Daarbij is het subsidiebedrag momenteel mede bepaald door het aantal speelbeurten. Instellingen voelen de druk vaak concerten of voorstellingen te geven door de plannen die ze hebben ontwikkeld en de afspraken die ze daarop hebben gemaakt met het Fonds.

Alhoewel de normbedragen in het huidige systeem voor een instelling als de Nederlandse Bachvereniging niet zo gunstig uitpakken, benoemt Willemijn Mooij dat het wel een eerlijke werkwijze is. In het verleden was er veel ongelijkheid in het systeem. De hoogte van het subsidiebedrag had toen minder direct een verband met de prestaties die instellingen er tegenover zetten. Toen konden instellingen met een vergelijkbare speelpraktijk zomaar een heel verschillend subsidiebedrag ontvangen.

Er wordt verwezen naar de Basis Infrastructuur, waar de bedragen ook zeer grofmazig zijn. Omdat de subsidiebedragen die daar gehanteerd worden wel rekening houden met bijvoorbeeld de hoeveelheid musici op het podium, doen ze meer recht aan de instellingen. Tegelijkertijd komt men ook tot de conclusie dat de instellingen in de BIS gemakkelijker met elkaar te vergelijken zijn dan de instellingen bij het Fonds.

Alice Gubler benoemt dat de kracht van de door het Fonds gesubsidieerde instellingen ook is dat ze zo verschillend zijn. Eigenlijk zou je naar een systeem toe moeten dat meer recht doet aan de aard van de instellingen, de manier waarop ze werken en hun functie in het podiumkunstenveld.

Alice Gubler, Opera2day: "Nu is er één aspect belangrijk: hoeveel voorstellingen je speelt. Maar er zijn meerdere manieren waarop je kunt bijdragen aan het veld. Je kunt experimenteren en daarvoor meer tijd nodig hebben of je kunt je inzetten voor educatie en participatie. Dat zijn dingen die bijdragen aan de pluriformiteit van het landschap."

Er wordt geopperd dat diverse soorten toeslagen wellicht een uitkomst zouden kunnen bieden. Dan kunnen instellingen toeslagen ontvangen als ze bijzondere aanvullende activiteiten ontwikkelen.

Op dit voorstel wordt ook kritisch gereageerd. Dan rijst immers de vraag welke toeslagen precies mogelijk zijn. Als het Fonds dit bepaalt kan het worden geïnterpreteerd als een boodschappenlijst waarnaar instellingen in hun aanvragen toeschrijven. Juist de artistieke plannen van aanvragers zouden centraal moeten staan.

Marc van Warmerdam, Orkater: "Het zou mooi zijn als wij als makers, en als organisatoren niet volgens het verlanglijstje van het Fonds werken, maar ons eigen verlanglijstje maken. Iedereen is ergens anders voor op aarde. Dat moet je beschrijven in je beleidsplan. En dan ligt de verantwoordelijkheid bij het Fonds. Het Fonds schildert het landschap waarvan wij als gezelschappen de kleuren van het palet zijn."

Alhoewel het overgrote deel van de instellingen het aantal geplande voorstellingen ruimschoots haalt, wordt dit toch als een last ervaren. Het is bij alle activiteiten die er ontplooid worden namelijk een afweging of daarmee wel aan de speelbeurten wordt voldaan.

Kiki Raposo de Haas benoemt dat het aantal speelbeurten over het algemeen wel wordt gehaald, maar brengt de hoogte van de normbedragen in verband met de inkomenspositie van kunstenaars. Door de hoogte van de normbedragen is er weinig geld per speelbeurt. Dat kan gevolgen hebben voor de eerlijke beloning van musici. In sommige gevallen zie je ook dat er artistiek wordt ingeleverd. Dat is immers ook een manier om de kosten per speelbeurt te verlagen.

Een alternatief zou kunnen zijn om minder te spelen. Als instelling is het echter ook belangrijk om zichtbaar te zijn in het land, aldus Willemijn Mooij. Minder vaak spelen wordt door diverse aanwezigen dan ook niet als een goede oplossing ervaren.

In die zin zou een hoger normbedrag per speelbeurt ook een oplossing zijn. Dan zou niet de systematiek veranderen maar wel de beloning die bij prestaties passen. Onder de aanwezigen wordt het huidige systeem waarin subsidiehoogte aan speelbeurten en speelformats worden gekoppeld toch als beperkend ervaren.

Lonneke van Straalen, Pynarello: "Een grofmaziger systeem zou ons helpen. Als ensemble in een opstartfase heb je nog niet een heel goed zicht op wat een ideale structuur zou zijn waarbinnen je wilt en gaat opereren. Dat ben je immers nog aan het uitvinden."

Willemijn Mooij benoemt dat het ook voor een zogenaamde gevestigde instelling wenselijk kan zijn om de ruimte te krijgen om te experimenteren en jezelf opnieuw uit te vinden. In die zin is meer flexibiliteit binnen het systeem gewenst. Dat past volgens haar ook bij de tijd. Tony Roe heeft ook behoefte aan flexibiliteit. Voor hem ligt de focus op onderzoek en innovatie en de ruimte hiervoor.

Tony Roe, Tin men and the Telephone: "Eigenlijk is er weinig ruimte voor research and development. Werkwijzen dus, waarbinnen je niet precies weet wat de output zal zijn maar die wel nuttig zijn voor de toekomst van de muziek."

De diversiteit van de instellingen moet volgens verschillende aanwezigen gefaciliteerd worden. Hiervoor hebben zij ruimte en tijd nodig.

Marc van Warmerdam merkt op dat het Fonds hierin een belangrijke functie heeft. Het Fonds heeft immers zicht op het veld en de plek van instellingen binnen het veld. Hij brengt het idee van voorrondes ter tafel waarbinnen het Fonds met aanvragers aan tafel gaat en samen met de aanvragers op zoek gaat naar de unieke rol en de plek van instellingen in het veld. Dat zou het bewustzijn van instellingen verhogen en mogelijk de diversiteit onderling vergroten.

Dilemma 2: Minder subsidie, minder... Meer subsidie, meer....

Dennis Stam: Wat betekent zo een subsidiebedrag eigenlijk voor de prestaties? Meer subsidie betekent weliswaar meer ruimte om te produceren, maar wat betekent het nog meer?

Diverse aanwezigen merken op dat meer subsidie zowel meer tijd als meer ruimte zou kunnen betekenen. Om jezelf uit te vinden en om vernieuwing mogelijk te maken. De vraag rijst hoe je vernieuwing zou kunnen meten.

Kiki Raposo de Haas stelt dat minder subsidie ook minder eigen inkomsten zou betekenen. Uiteindelijk zorgt subsidie voor een professionalisering van je praktijk.

Kiki Raposo de Haas, Calefax Reed Quintet: "Met minder subsidie heb je minder professionele armslag, waardoor je minder goede afspraken kunt maken met programmeurs, je ook minder andere inkomsten kunt aanboren, minder kunt investeren in marketing en uiteindelijk ook minder publiek kunt bereiken."

Ook een betere betaling aan uitvoerenden en spelen in een grotere bezetting worden als mogelijkheden genoemd bij meer subsidie. Door subsidie kun je zelf gemakkelijker iets toeleggen op een concert en zelf de afweging maken of het concert de moeite waard is, ook als het de kosten niet direct dekt.

Behalve zakelijk, levert meer subsidie ook artistiek iets op.

Anton van Houten, Ensemble Klang: "Voor ons, als instelling die nu geen meerjarige subsidie van het Fonds ontvangt, zou subsidie ook meer continuïteit kunnen betekenen. Dat je vooruit kan denken, dat je kunt plannen en dat je beter een artistieke lijn kunt uitzetten over een langere periode. En uiteindelijk ook meer kunt spelen"

Dyane Donck: "Het zou mijn doel en ambitie zijn om te investeren in het werk zelf. Met meer budget kun je een kwalitatief betere voorstelling neerzetten. Bij mij zou dat geld worden besteed aan de voorbereiding."

Willemijn Mooij stelt de definitie die we hanteren bij 'prestatie' ter discussie. In wezen is de huidige definitie een tamelijk nauwe, waarin eigenlijk alleen een voorstelling of concert een prestatie is. Je kunt echter op verschillende manieren bijdragen aan de podiumkunstensector en output leveren.

Tony Roe noemt zijn werkzaamheden op conservatoria waarbinnen hij samen met studenten op innovatieve wijze nieuwe dingen ontwikkelt. Marc van Warmerdam noemt de jarenlange samenwerking van Orkater met de Weekendschool.

Deze activiteiten zijn voor deze organisaties belangrijk, maar vallen onder de nauwe definitie van het Fonds niet onder prestaties. Terwijl ze wel een bijdrage leveren aan de omgeving, aan de sector of aan medemakers.

Dyane Donck vat samen dat we het misschien beter over output dan over prestaties kunnen hebben.

Dilemma 3: Welke relatie tussen eigen inkomsten en subsidie is gewenst?

Dennis Stam: In de huidige regeling is er een verband tussen het subsidiebedrag dat een instelling ontvangt en de eigen inkomsten die daar tegenover moeten staan. Hoe zou die verhouding er uit moeten zien?

Alice Gubler merkt op dat de eigen inkomsten die de BIS-instellingen dienen te genereren veel lager zijn dan bij de door het Fonds gesubsidieerde instellingen.

Willemijn Mooij, Nederlandse Bachvereniging: "Eigenlijk is dat gek. Het Fonds is strenger, terwijl het Fonds eigenlijk ook wil dat er wordt geëxperimenteerd en geïnnoveerd en dat er doorstroming plaatsvindt. Dan zou je eigenlijk niet zo heel streng moeten zijn op die eigen inkomsten."

Er wordt opgemerkt dat instellingen die muziek produceren vaak relatief hoge eigen inkomsten weten te genereren.

Kiki Raposo de Haas merkt op dat doordat een instelling structurele subsidie ontvangt, het ook gemakkelijker is om aanvullende eigen inkomsten te genereren.

Marc van Warmerdam begint ieder proces met een gesprek met de makers.

Marc van Warmerdam, Orkater: "Er is een relatie tussen wat je wilt maken, voor wie het is en voor hoeveel mensen. Wij hebben geen regel over hoe een project er zakelijk uit zou moeten zien, maar zijn wel op zoek naar zakelijk bewustzijn bij makers."

Het verdienvermogen van voorstellingen in de grote zaal is aanzienlijk gunstiger dan in de kleine zaal volgens Van Warmerdam. Daarbij voelt hij de verantwoordelijkheid om de grote zalen te bespelen. Er is een tendens in het veld om op locatie en tijdens festivals te spelen terwijl het schouwburgpubliek vergrijsd. Als er de komende jaren niet intensief wordt geïnvesteerd in publiek voor voorstellingen in de grote zaal, zouden die theaters nog wel eens kunnen verdwijnen, aldus Van Warmerdam.

Lonneke van Straalen speelt met haar ensemble, met name vanwege de intimiteit, graag in de kleine zaal. Programmeurs stellen nog wel eens voor een voorstelling in de grote zaal te laten spelen. Alhoewel een voorstelling dan een groter en wellicht passender verdienvermogen zou hebben, is zij toch terughoudend. De intimiteit van een concert is immers een belangrijk element van de artistieke visie van Pynarello.

De plannen van de Amsterdam Klezmer Band onderschrijven de ervaringen van Lonneke van Straalen.

Gijs Levelt, Amsterdam Klezmer Band: "De Amsterdam Klezmer Band speelt op uiteenlopende plekken. Juist de verschillen tussen die soorten podia vinden wij leuk. Maar wij willen in de toekomst wel graag een programma in kleine zalen en akoestisch spelen. Want dan komt onze muziek het beste tot zijn recht. Dan is het op zijn allermooist."

Anton van Houten benoemt dat de speelpraktijk van Ensemble Klang diverser is dan binnen de richtlijnen van het subsidiestelsel passen. Als ensemble ben je altijd op zoek naar nieuwe plekken om nieuw publiek te bereiken. Hij benoemt als voorbeeld een gratis concert dat Pynarello gaf in Hoog Catharijne, waarmee een breed, groot en nieuw publiek werd bereikt, maar waarmee geen publieksinkomsten werden gegenereerd. De impact van een dergelijk initiatief kan groot zijn. De eigen inkomsten kunnen echter wel achterblijven bij dergelijke initiatieven.

Het gesprek over eigen inkomsten wordt vervolgd. Het is voor de aanwezigen niet altijd logisch welke inkomsten als eigen inkomsten kunnen meetellen en welke niet. Kiki Raposo de Haas benoemt hoe Calefax een innovatiesubsidie van de Gemeente Amsterdam ontving, wat bijzonder was. Wel zorgden deze inkomsten ervoor dat de EIQ omlaag ging. Eigenlijk was het logischer geweest als deze inkomsten wel als eigen inkomsten zouden kunnen meetellen.

Alice Gubler onderschrijft deze ervaring. Opera2day heeft voor een nieuw op te richten festival op het binnenhof inkomsten gegenereerd, onder andere via OCW en de Gemeente Den Haag. Deze inkomsten zijn om verschillende redenen ondergebracht in een andere stichting. Maar deze zouden ook niet als eigen inkomsten meetellen, terwijl dit wat haar betreft passender zou zijn. Deze inkomsten maken immers geen onderdeel uit van een structurele subsidie, aldus Gubler.

Dennis Stam brengt het gesprek op coproducties. De redenen om te coproduceren zijn uiteenlopend. In sommige gevallen speelt ook mee dat een coproductie instellingen de gelegenheid geeft de financiële armslag voor een project te vergroten en de eigen inkomsten te vergroten.

De aanwezigen onderschrijven het belang om te coproduceren maar merken ook op dat dit zelden financiële redenen heeft.

Alice Gubler merkt op dat coproduceren de mogelijkheid geeft om groter te werken. Ook heeft het een artistieke meerwaarde en geeft het de kans om een nieuw publiek te bereiken. Het coproduceren heeft er ook voor gezorgd dat bestaande en meer gevestigde instellingen een meer open houding kregen naar kleinere instellingen, aldus Gubler.

Kiki Raposo de Haas benoemt dat coproduceren voor Calefax nooit een financiële reden heeft. Het biedt de mogelijkheid iets nieuws te ontwikkelen dat je alleen niet zou kunnen, een nieuw circuit te bespelen en nieuwe publieksgroepen te bereiken.

De aanwezigen onderschrijven de meerwaarde van coproduceren maar benoemen ook dat het niet gemakkelijk is en in sommige gevallen zelfs risicovol. Er wordt geconcludeerd dat het positief is als fondsen coproduceren stimuleren.

Aan het eind van de bijeenkomst blikt Dennis Stam kort terug op alle focusgroepbijeenkomsten. Ook wordt er vooruit gekeken naar de uitgangspuntenbrief van de minister en het daaropvolgende debat in de Tweede Kamer. Dennis bedankt alle aanwezigen aan tafel voor hun inzet en betrokkenheid tijdens de afgelopen bijeenkomsten en sluit af.